

AFETLERDE ÇOCUK GÜVENLİĞİ

Afet ve acil durumlarda çocuk koruma doğal ve/ya da insan kaynaklı nedenlerle ortaya çıkan kriz durumlarında çocuklara karşı istismar, ihmal, sömürü ve şiddetin önlenmesi ve bunlara sistematik bir şekilde ve nitelikli meslek elemanları tarafından müdahale edilmesini ifade eder.

Afetlerin çocuklar ve gençlerin fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal refahı üzerine kısa ve uzun vadeli etkilerini gösteren pek çok çalışma bulunuyor. Bu çalışmalara göre yaşanan afetin çocuklar üzerindeki etkisi (travma sonrası stres bozukluğu (TSBB), depresyon ve anksiyete vb.) çocuğun yaşı, cinsiyeti, tıbbi özgeçmişi ve daha önceki deneyimleri gibi kişisel ve gelişimsel özellikleri ile afetlerin boyutuna, bu sırada çocuğun maruz kaldıklarına (aile üyelerinin, arkadaşlarının ve sevdiklerinin kaybı, göç etmek zorunluluğu vb.) ve afetten etkilenen gruplara sağlanan sosyal destek mekanizmalarına göre değişmektedir.

Çocukların sağlığı, gelişimi ve refahı yani bir anlamda iyi olma hali için oldukça önem arz eden “güvenlik” temel bir insan hakkıdır. Ancak afetler beraberinde getirdiği kriz durumları ve maddi-manevi kayıplar ile çocukların ve yetişkinlerin güvenliğini risk altına alabilmektedir. Barınma alanlarının yıkılması ya da hasar alması, afetten sonra ortaya çıkan karmaşaya/kaos hali, geçici konaklama alanlarının insan hakları standartlarına uygun olmayışı vb. durumlar afetler sırasında güvenlik ihtiyacını derinleştirebilmektedir. Bu noktada afetten etkilenen birey, grup ve toplumun hali hazırdaki öz kaynakları ve baş etme mekanizmaları oldukça önemli olmaktadır. Örneğin sosyal ilişkileri, olanakları güçlü olan bir “aile” afet meydana gelir gelmez en kısa sürede en güvenli bulduğu akraba, arkadaş ya da tanıdığının yanına gidebilmekte, böylece afetlerin en akut dönemlerini nispeten daha güvenli bir alanda geçirebilmektedir. Ancak sosyal ve ekonomik olanakları yeterli olmayan birey ve grupların devletin ve sivil toplumun insani yardım hizmetlerinden pay almayı beklemek dışında pek fazla seçeneği bulunmamaktadır.

Bu noktada da afet sonrasında gerçekleşen insani yardım hizmetlerinin insan hakları standartlarına ne kadar uygun olduğu önem taşır. Çünkü insan haklarına dayalı insani yardım hizmetleri depremden etkilenen kişi ve grupların onurunun korur, herkesin eşit haklara ve olanaklara sahip olmasını sağlar, hak ve özgürlüklere erişimde güçlüğük yaşayan grupların ihtiyaçlarını görünür kılar, kaynakların doğru kullanımını için şeffaflık sağlar.

İnsan haklarına dayalı insani yardım hizmetlerinde çocuk güvenliği ve buna ilişkin standartlar da yer bulur. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu’nun 2020 yılında belirlemiş olduğu insani yardım faaliyetlerinde çocuk koruma için asgari standartlar oldukça yol göstericidir:

“İlke 1: Eylemlerinizin sonucunda çocukları daha fazla zarara maruz bırakmaktan kaçının. Koruma konularıyla ilgili konuşmaların çocukların travmatik yaşantılarını tetikleyebileceği unutulmamalı ve bu nedenle tüm konuşmalar çocuklar için güvenli hale getirilmelidir.

İlke 2: Çocukların adil yardıma erişimlerini sağlayın. Engellilik, farklı anadile sahip olmak, mültecilik, ebeveynlerini kaybetmek ya da refakatsiz kalmak gibi kriz durumlarında hizmetlere erişimde özel gereksinime sahip çocuklar için çaba gösterin.

İlke 3: Çocukları şiddet ve baskıdan kaynaklanan fiziksel ve psikolojik zararlardan koruyun.

İlke 4: Çocukların haklarını talep etmelerine, mevcut çözüm yollarına erişimlerine ve şiddet ve istismarın etkilerinden kurtulmalarına yardımcı olun. Bu, her türlü çocuk koruma endişesinin bildirilmesini ve hayatta kalanların desteklenmesini sağlamak için yönlendirme sistemlerinin mevcut olmasını, erişilebilirliğin kurulmasını içerir.

İlke 5: Çocuk koruma sistemlerini güçlendirin. Bunun için topluluğun özellikleri dikkate alınarak çocuk koruma odak kişi/ grupları, kurumları vb. koordinasyon sağlanması yer almaktadır.

İlke 6: İnsani yardım faaliyetlerinde çocukların dayanıklılığını güçlendirin. Bunun için kız ve oğlan çocuklarının çocuk koruma faaliyetlerini tasarlanmasından değerlendirmesine kadar tüm aşamalarda katılımlarını sağlayın”.

AFETLERDE ÇOCUK GÜVENLİĞİ: Çocuk ve Yetişkin Güvenliği Bağımsız Danışmanı Ece Saka İle Söyleşi

Afetlerle birlikte çocuklar ne gibi risklerle karşı karşıya kalıyor? Afet dönemlerinde çocuk güvenliğine yönelik ne gibi riskler açığa çıkıyor?

Deprem 11 ili etkisi altına aldı ve her ilde farklı konteyner kentler var ve her birinde farklı çalışmalar yürütülmektedir. Bu noktada yapılan uygulamaları genellemek pek mümkün değil. İhmal ve istismar en büyük konulardan birisi. Afet döneminde farklı gruplar çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Topluluk içinde en çok marjinalleştirilen gruplardan biri de çocuklar olmaktadır. Bu aşamada, çocuk katılımı önceliklendirilerek çocuğun üstün yararı ve biriciklikleri gözetilerek çalışmalar uygulanmalıdır. Buradan baktığımızda her çocuğun farklı ihtiyaçları oluyor. Çocuklarla faaliyetler yürütülürken çocuk katılımı sağlanmadığı durumlarda, yetişkin olarak çocuklara kasıtsız zarar verebiliriz. Koruma ve çocuk güvenliğine dair en temel risklerden biri, konteyner kentlerde oluşan boş alanların olmasıdır. Bu durum çocuklar için büyük bir risk oluşturmaktadır. Bazı konteyner kentlerin içerisinde boş alanlar kameraların kör noktasına denk gelmekte ya da depo alanları olarak kullanılmakta ve tam da bu yüzden bu alanlar çocuklar açısından ihmal ve istismar riskini arttırabilmektedir. Bazı konteyner kentlere giriş yapabilecek yabancılar olabilmektedir. Her ne kadar bazı yerlerde girişler kontrol edilse de bazen kontrol etmek zorlaşmaktadır.

Sosyal medyada çok fazla çocuk fotoğrafları paylaşıyordu. Özellikle kayıp çocuk fotoğrafları ve bu da çocukların gizlilik haklarını ihlal ediyordu. Çok kişiye çok hızlı bir şekilde yayılıyordu fotoğraflar, kişisel bilgilerle birlikte bu da çocukların hastanelerden kaçırılmasına varan olaylar ortaya çıkardı. Bununla ilgili bir çok bilgilendirme yazıları oluşturuldu, sosyal hizmetler de daha sistemli olarak hastanelerde personel sayısını arttırdı.

Peki, deprem bölgesindeki insanların beklenenden daha uzun bir süre boyunca geçici barınma alanlarında yaşamaları çocuklar üzerinde ne gibi yeni riskler yarattı?

Uzun dönem boyunca geçici barınma noktalarında çocuklar için özel alanların olmadığı kısıtlı bir alanda yaşıyor olmak bir takım mahremiyet alanlarının olmamasına yol açtı. Çocukların, yetişkinleri ilgilendiren konulara maruz kalma oranı arttı. Uyuyabilecekleri ayrı bir odanın olmaması, ebeveynlerle aynı yerde uyuma ve ebeveynler arasındaki cinsel aktivitelere maruz kalma, zaten normalde de istismar riskini arttırmakta. Çocuklar uzunca süre bu şekilde yaşıyor. Ek olarak, geçici yaşam alanlarının mevsimsel şartlara uygun olmaması ve kışa hazırlık noktasında meydana gelen gecikmeler birçok sağlık sorununu beraberinde getirdi. Konteyner içerisinde tuvaletin olmaması demek, çocukların dışarıya tuvalete gitmeleri ve ortak alanda sıraya girmesi demek oluyor. Yine, sadece belli bölgelerde aydınlatmanın kısıtlı olması farklı güvenlik risklerini doğurmaktadır. Örneğin, söz konusu alanlarda ilaçlama ve bakımların düzensiz yapılması veya yapılmaması bir dönem böcek, fare sorununu ortaya çıkarmıştı.

Mevcut geçici barınma alanlarında ya da yeniden inşa süreçlerinde çocuk güvenliğine ilişkin çalışmalarda çocuk katılımı sağlanıyor mu? Varsa bu uygulamalara dair gözlemlerinizi?

Bu aşamada en iyi örneklerden birisi, FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin çocuk katılımı atölyesinde çocuk katılımı ile hayata geçirmiş olduğu çocuk parkı projesi var. Ve bu belli standartlar gözetilerek çocuklarla birlikte yapılan bir proje oldu. Bu aşamada, diğer kurumlardan iyi örneklerin alınması önemli. Çocuğun oyun hakkı, serbest zaman hakkı ve barınma hakkı gibi haklarının önceliklendirilmesi çok kıymetli. Bunları yaparken çocukların fikir ve önerilerini paylaşabilecekleri güvenli alanlar yaratmak ve kendilerinin nasıl güvende hissedeceklerini kendileriyle birlikte hayata geçirmek de çok önemli. Bir diğer konu, çocukların gidiş yollarında bir tehlike var mı? Veya güvensiz hissettiren bir durum var mı bunun üzerinde durulmalıdır. Bu konular o bölgedeki karar vericilerle iş birliği içerisinde konuşularak çözüme kavuşturulmalı ve ardından çocuk katılımında olduğu geri bildirim mekanizmaları oluşturulmalıdır. Sonrasında, alınan geri bildirimler değerlendirilerek bu fikirler içerisinde hangilerini yapabileceklerini, hangilerini yapamayacaklarını ve bunların nedenlerini çocuklara açıklamak çok önemli diye düşünüyorum. Buradan baktığımızda bunu önceliklendiren kurumlar var diyebiliriz; ancak çok sayıda var diyemem. Belki insan kaynağı, bütçe ya da zaman kısıtlılığı sebebiyle olabilir. Burada kurumlar arası deneyim paylaşımı, kapasite geliştirmeye yönelik eğitimlere dahil olmak, koordinasyon gruplarına dahil olmak, iyi ve iyi olmayan örneklerin paylaşılmasını önemli buluyorum.

Deprem bölgesinde çocuk koruma çalışmalarında/mekanizmalarında özel ihtiyacı olan ve haklara erişimde güçlük çeken çocukların ihtiyaçları dikkate alınıyor mu? Mülteci, roman, özel gereksinimli vb. çocukların bu mekanizmalara erişimi ne durumda? Bu özel ihtiyaçlara cevap olabilecek sistemler bulunuyor mu?

Burada görece evet görece hayır diyebiliriz, çünkü her bölgede farklı çalışmalar yapıyordu. Söz konusu bölgedeki atmosfer, kamu destekleri, insan kaynaklarının elverişliliği, fon veren kurumların proje amaçları gibi faktörler bunları değiştirmektedir. Bu konuda kesin konuşmak doğru olmayabilir, ama engeli olan çocuklar üzerinden konuşursak her çocuğun ihtiyaçları değişmektedir. Burada en temel sorun bireyleri özne olarak ele almadan biricikliklerini gözetmeden uygulamalar yapılmasıydı. En çok konuşulan konulardan biri, sosyal izolasyon olmuştur. Çocukların akranlarıyla bir araya gelememesi onları daha fazla ötekileştirmekteydi. Sadece temel ihtiyaçlar üzerinden iyilik halini sağlamaya çalışılırken diğer taraftan sosyalleşebilecekleri alanı sağlayabilmek çok önemlidir. Engeli olan çocuklarla ilgili en büyük sorunlardan biri süreçlerin engelli dostu olmaması ve erişilebilirlikti. Bilgilendirmeler, aktiviteler tüm engel türleri ve çocukların yaşları ve gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak ilerleyemiyordu her koşulda maalesef.

Türkiye’de deprem bölgesinde çocuk alanında çalışan meslek elemanlarının, sivil toplum çalışanlarının ve çocuk odak kişilerinin çocuk koruma yaklaşımı bakımından yeterliliğine dair gözlemleriniz nelerdir?

Depremi etkisi çok büyük oldu. Bu yüzden organize bir şekilde müdahale etmek zaman aldı. Çok hızlı müdahale çalışmalarına (barınma, kıyafet, gıda ve hijyen) yönelme oldu. Çocuk koruma konusu önceliklendirilen konulardan birisi idi ancak, bir çok noktada sistemlerin yavaş işlediğini gözlemledim. Özellikle çok fazla gönüllü ekipler ve mesleğe yeni başlayanlar deprem ve sonrası çalışmalarında yer aldı. Bunun var olması çok güçlü; ancak bir yandan da afet durumlarında çocuklarla iletişim, insani yardım standartları, çocuk koruma ve çocuk güvenliği gibi konularda daha fazla kapasite geliştirme çalışmaları yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bir yandan da depremden etkilenen topluluğun üyeleri olan ya da depremin ilk gününden itibaren aynı alanda çalışanlar ve gönüllüler için durumun zorlayıcı olduğunu gözlemledim. Çok fazla ön plana çıkmayan; ancak muhakkak gündemde tutulması gereken bir konu olduğunu düşünüyorum.

Daha önce Suriye göçünden etkilenenlerle çalışma deneyimim olmuştu. Orada çocuklarla evlerle ilgili atölyeler yaptığımızda çok farklı şeyler ortaya çıkıyordu. Çocukların mekan algıları nispeten daha şiddetli etkiler bırakmaktadır. Cinsel sömürü/taciz/istismar, insan hakları, çocuk katılımı, insani yardım standartları, psikolojik ilk yardım ve öz bakım gibi konularda sadece çocuk alanında çalışanlar değil bütün ekipleri kapsayan kapasite geliştirme programları olmalıdır. Özellikle bu alanda çalışanlarla derinleştirilmiş eğitim

ve oryantasyonlar düzenlenmelidir. Bu alanlarda direk çocuklarla temasta olanların yanı sıra, dolaylı yoldan çocuklarla etkileşim içerisinde olan kişiler var. Bu aşamada daha bütüncül kapasite geliştirme eğitimleri herkes için yapılmalıdır. Örneğin bir çocuk istismarı durumunda tüm aktörlerin nereye bildirim yapacağını biliyor olması çok önemli.

Deprem bölgesinde vaka bildirim sistemleri nasıl işliyor? Gözlemlerinizi?

Çocuk istismarları ile ilgili vakalarda bildirim yapma zorunluluğumuz var. Bu aşamada bireysel olarak gözlemlediğimiz vakaları bildirim yapma sorumluluğunu üstlenirken, diğer yandan kurumların kendi çalışmaları ve çalışanlarından doğabilecek tüm istismar türlerinin önlenmesi, müdahale edilmesi, vakaların raporlanması ve sonrasında da ihtiyaç duyulacak desteklerin sağlanması için kurum içerisinde de ilkeler, standartlar, politikalar ve yürütüm süreçlerine entegre edilmesi; hem çalışanlar, ortak çalışılan kurum ya da kişiler hem de özellikle hizmet sağlanan topluluktaki yetişkin ve çocuklar için bilinir olması için sorumluluk almalı.

Çocuklarla direk ve dolaylı olarak çalışan kişilerin ve kurumların çocuk güvenliği ve çocuk koruma meselesini kendi çalışmalarına entegre ederek, hem devlet sistemlerine yönlendirme hem de kurum içinde farkındalık yaratma için kurum liderlerinden, birebir çocuklarla çalışanlara, gönüllülere, destek personellerine kadar kurum ile bağlantılı herkesi kapsayan düzenli eğitimler vermeli. Özellikle çocuk güvenliği, cinsel istismar/taciz/sömürü konusunda kurumların odak kişileri, uzmanları olmalı ve daha derinlemesine eğitimler verilerek, süpervizyon ile desteklenmelidir.

Cinsel sömürü, cinsel taciz ve istismardan korunma gündeminde bir koordinasyon ağı mevcut ve aylık bir araya gelerek toplantılar düzenlemektedir. Koordinasyon grubunda; yerel ve uluslararası 4 sivil toplum kuruluşu, diğer sivil toplum kurumlarının bildirim süreçlerine dair destek vermekte ve savunuculuk konusunda vakaları anonim şekilde konuşulup, savunuculuk yapılmasına alan açmakta. Yönlendirme konusunda bir servis haritası oluşturuldu. Bunun alanda hizmet veren tüm aktörler tarafından biliniyor olması ve etkin kullanılıyor olması çok önemli.

Bildiğim yerden ilerleyecek olursam, afet çalışması yürüten bazı sivil toplum kuruluşları temel insani yardım standartlarını takip ederek hizmet sağlıyor. Bu aşamalar için ayrı ayrı standartlar var ve büyük ölçekli kurumlar bunları takip ederek entegre çalışmalarına devam etmektedir. Ancak, kurumların kendi kapasitelerine göre yine fark etmektedir. Çocuklar için, koruma yaparken aynı zamanda katılım da sağlanmalıdır. Hem çocuğu bilgilendiren, güçlendiren uygulamalar hem de kendilerini güvende hissedecekleri alanlar oluşturulmalıdır. Bununla ilgili çok iyi işler yapan kurumlar var, ama tüm çalışmalar ya da kurumlar için aynı şeyi söylemek zor.

Son olarak gözlemlerinize dayanarak afet bölgesinde riskler ve acil ihtiyaçlara dair neler söylersiniz?

Okullaşma meselesi var. Eğitime erişimle ilgili sorunlar yaşayan öğrenciler var. Toplu taşıma araçlarının zamanlarının çok düzenli olmadığı bölgeler var ve daha farklı koruma ihlalleri ortaya çıkarıyor. Çocuk işçiliği özellikle enkazlardan materyaller ve kağıt toplayıcılığı, çocukların kaçırılması, bulunamayan çocuklar ve refakatsiz çocuklar ciddi istismar konularıdır. Sağlık hizmetlerine erişimde söz konusu bölgelerde randevu almanın zor olması gibi aksaklıklar risk barındırıyor.

Afet bölgesinde bazı etkinlikler yapılıyor, ancak bazı çocuklar evlerinden çıkamıyor. Özel destek gerektiren ve üzerinde durulması gereken bir diğer nokta. Çevresel faktörlerin çocuk dostu olmamasından bahsetmiştik. Temel ihtiyaçlara erişimde sorunlar yaşandı. Temiz gıda, hijyenik koşullar, yeterli ve düzenli beslenmeyle ilgili sadece günlük atıştırma gıdalarla günü geçiren çocuklar vardı. Bu durum çocuk için gelişimsel süreçleri (anlama, kavrama, fiziki gelişimi) üzerine riskler oluşturmaktadır.

Geçici barınma alanlarının mahremiyet ilkesini sağlamama durumu bütün istismar türlerini kapsayan yerde aslında. Yine en çok üzerinde durmak istediğim konulardan birisi, çocukların bakım verenlerinin psikolojik desteğe olan ihtiyacının karşılanması. Bakım veren ve ebeveynlerin etkilendiği bir çok konu direkt ya da dolaylı olarak da çocukları etkileyebilmekte, dolayısıyla yetişkinler için olan riskler çocukların güvenlik ve sağlığını etkilemekte.

Diğer taraftan, vaka bildirim sistemiyle ilgili daha fazla bireye ulaşım bilgilendirmek çok önemli. Örneğin, bazı konteyner kentlerde destek masaları var. Onlarla iletişime geçip nasıl daha fazla teşvik edebiliriz üzerinde yoğunlaşan çalışmalar olması gerekiyor. Bu konuyla ilgili sadece broşür dağıtmak yeterli olmuyor. Özellikle, istismar konularında yetişkinler kendileri söylemekten ya da destek almakla ilgili çekinceleri olurken, çocukların buna maruz kalıp hayatlarına devam ettiğini gördüğümüz vakalarla karşılaşabiliyoruz. Dolayısıyla, burada destek masaları veya kamunun bilgilendirmesi çocuk dostu etkinliklerle çocuklara yönelik etkinliklerle gerçekleştirilmeli. Etkinlikler, hane ziyaretleri, odak grup görüşmeleri veya çocuk dostu farklı uygulamalar olabilir. Burada en önemli konu, yetişkinler özelinde erişim zaten kısıtlıyken çocuk özelinde de yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Vaka bildirim süreçlerinin işlemeyle ilgili uzman dernek ve kişiler var. Buralarda kurumları güçlü bir iş birliği içerisinde olarak iyi örneklerin, kötü örneklerin ve ileriye dönük faaliyetlerin gizlilik korunarak paylaşılması kıymetli. Kurum ve kuruluşlarında kapasitelerini geliştirebilmeleri için bunlarla ilgili destek alınması gerekiyor. Özellikle çocuk istismarı özelinde, savunuculuk yapan kurumlar var.

Çocuk alanında çalışan meslek elemanlarıyla ilgili konu üzerinden geçmek gerekirse, kurumlardaki karar vericilerin çocuk güvenliği standartlarını kendi çalışmalarına

entegre etmesi ve önceliklendirmesi (politikalar, davranış kuralları, geri bildirim şikayet mekanizmalarının, odak kişiler, vakaların gizlilik ve güvenlik içinde bildirimi, risk analizleri, ilgili eğitimlerin alınması vb.) çok önemli. Bu konular biraz teknik bir yerde kalıyor ve uygulamaya geçtiğinde zorluklar yaşanabiliyor. Öncelikle bu bir süreç ve standartların oluşturulmasından sonra hem uygulamaya geçilmesi, hem de tüm kurum çalışanları ve hizmet sağlanan topluluklardaki yetişkin ve çocukların bilgilendirilerek, süreçlere katılımını sağlayarak bir parçası haline gelmesi bir günde olamıyor. Bunun için de ek fon ihtiyaçları, insan kaynağına ihtiyaç var. Bu anlamda kurumların öncelikli konusu olması ve alandaki tüm aktörlerle savunuculuk gruplarının çalışmalarını çok önemli buluyorum.

Gönüllülerle ilgili, hem kurumların gönüllüleri var hem de depremden sonra kurumlaşmamış gönüllü gruplar var. Bu aşamada, onları desteklemek ve iş birliği yapmak ve koordinasyon gruplarına dahil olmalarını çok önemli buluyorum.

Çocuklarla iletişim, çocuk katılımı, koruma ve güvenlik meselesi kısaca acilen alanda çalışan tüm aktörler tarafından hem kendi kurumlarında hem de kurum dışında oluşabilecek ihlalleri de içine alan bir yerde, çocuklarla direkt ya da dolaylı olarak çalışan herkesin bilgi ve farkındalık düzeyini geliştirmek için çalışmalar hızlandırılmalı.

Çocuk komiteleri oluşturulmalı ve çocukların kendilerini ilgilendiren konularda kendilerini ifade etmeleri, ihtiyaçlarını iletebildikleri ve kurumlarda karar mekanizmalarına dahil olmaları için destek ve çocukları güçlendirme çalışmaları yapılmalı.

Geri bildirim ve şikayet mekanizmaları çocukların ulaşabilecekleri şekilde çocuk dostu yapılmalı. Çocuklar bilgilendirmeli ve çocuklardan gelen geri bildirim ve öneriler takip edilmeli, çocukların katılımıyla güçlendirilmeli.

Sivil toplum kuruluşlarının aynı zamanda okulların, hastanelerin, belediyelerin, muhtarların, kolluk kuvvetlerinin kısacası alanda çalışan tüm aktörlerin kapasite geliştirme çalışmalarını önceliklendirmesi ve destek verilmesi önemli. Hizmet sağlanan topluluktaki bakım veren/ebeveynler de bilgilendirilmeli. Çocuk katılımı, çocuk hakları, çocuğun üstün yararı ve biricikliği üzerinden sağlanması. Yapılacak farkındalık oturumları ve atölyelerin yapılandırılması. Mahremiyet, katılım, haklar konularında çocukları desteklemek ve katılımı sağlayarak savunuculuk alanları geliştirmek. Daha bütüncül çalışma için savunuculuk çalışmalarının yapılması çok kıymetli.

Kaynakça

Disaster Law and Child Protection: We Need To Do Better | IFRC. (2020). Retrieved 27 April 2024, from <https://www.ifrc.org/document/disaster-law-and-child-protection-we-need-do-better>

Gibbs, L., Block, K., Harms, L., MacDougall, C., Baker, E., Ireton, G., ... Waters, E. (2015). Children and young people's wellbeing post-disaster: Safety and stability are critical. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 14, 195–201. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2015.06.006>

Karabulut, D., & Bekler, T. (2019). Doğal Afetlerin Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368–376. Retrieved from <https://doi.org/10.21324/dacd.500356>

Ronan, K. R., Alisic, E., Towers, B., Johnson, V. A., & Johnston, D. M. (2015). Disaster Preparedness for Children and Families: a Critical Review. *Current Psychiatry Reports*, 17(7), 58. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11920-015-0589-6>

"Bu bülten, Sivil Toplum için Destek Vakfı ve Turkey Mozaik Foundation işbirliğiyle hayata geçirilen Yerel Güçlenmeye Destek Fonu desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğinden yalnızca FİSA Çocuk Hakları Merkezi sorumlu olup, herhangi bir şekilde destekçi kurumların görüşlerini yansıtmamaktadır."